

Uppleva och göra

Vandra och cykla längs Kalmarsundsleden

Kartbilaga hittar du på
kalmar.se/kalmarsundsleden

Kalmar kommun

Torsås
kommun

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden

Idéer, texter och sammanställning i 1:a uppl.: Pierre Stjernfeldt

Kartor: Kalmar kommuns GIS-skikt

Samtliga foton om inte särskilt anges: Pierre Stjernfeldt

Illustrationer: Cecilia Johansson

Omslagsbilder: Framsidan - kustväg i Torsås kommun;
Baksidan - skulpturen "Samband" av danska konstnären Lis Gram i Kalmar kommun

Senaste revidering: Kommunledningskontoret, Kalmar kommun

Utgivare: Kalmar kommun, Box 611, 391 26 Kalmar,

Kontaktcenter: 010-352 00 00, kommun@kalmar.se

Senast uppdaterad: Oktober 2024

Förord

Denna broschyr är ett samarbete mellan Kalmar och Torsås kommuner med information om sevärdheter och uppehållsplatser längs Kalmarsundsleden.

Vandringsleden markeras med orange färg på träd, stenar, särskilt utsatta pinnar och pilar m.m. Cykelleden är inte skyltad.

Tillhörande kartblad finns att ladda ner i en separat fil.

Kommentar till kartorna

Cykelsträckningen är ännu inte en fullt ut godkänd cykelled, enligt de nya riktlinjerna från Trafikverket. Den ska ses som en möjlig väg att cykla men med varierande trafiksäkerhet. Extra försiktighet krävs när ni cyklar längs lite större landsvägar samt när ni korsar dessa. Vi har dock försökt att undvika dessa i största möjliga mån.

**Läs avsnittet om
allmansrätten på sida 6-7 nogra.**

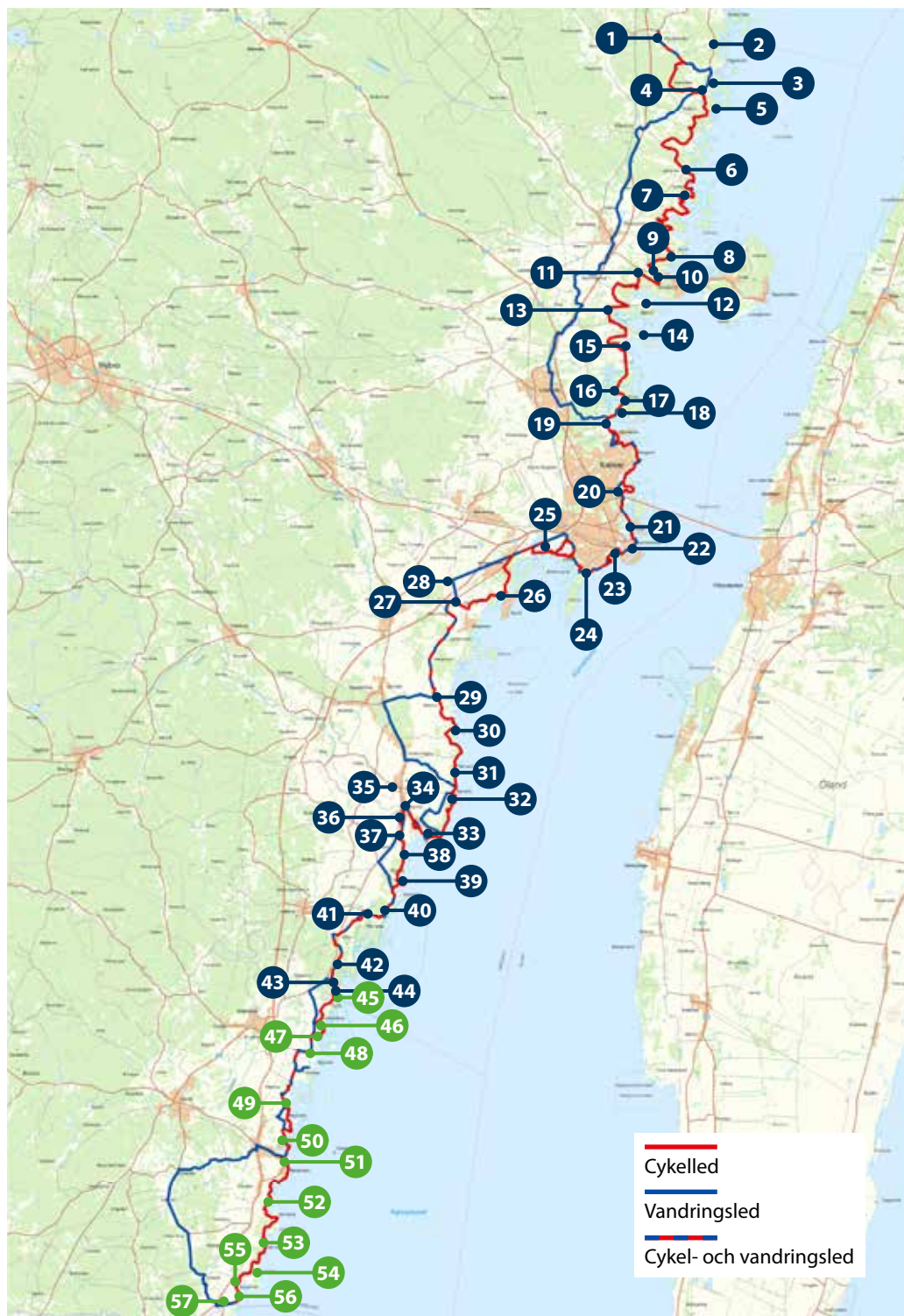
Kalmar kommun

- 1 Haraldsmåla gård
- 2 Näfra bro
- 3 Hästenäs
- 4 Slakmöre skola
- 5 Snäckö hamn
- 6 Ljungnäs
- 7 Torpet Espenäs
- 8 Martängsbacken och Fördärvsgölen
- 9 Rastplats
- 10 Varggrop
- 11 Torpet Surbrunn
- 12 Björnö
- 13 Åbyån
- 14 Rafshagens camping
- 15 Stävlö herrgård
- 16 Horsö – Värnsnäs naturreservat
- 17 Sörö ström
- 18 Värnsnäs
- 19 Kalmar golfbana
- 20 Svensknabben, Svinö m.m
- 21 Ängö
- 22 Kvarnholmen
- 23 Kalmar slott och Stadsparken
- 24 Fiskehamnen
- 25 Skärgårdsparken och Kalmar dämme
- 26 Dunö
- 27 Hossmo kyrka och by
- 28 Hossmo station
- 29 Bottorp - Möreleden

- 30 Från Hagbyhamn till Vita sand
- 31 Norra Hagby fiskeläge
- 32 Sandvik
- 33 Kolboda
- 34 Lovers
- 35 Hagby Kyrka
- 36 Bjursnäs
- 37 Igelösa hättkevarn
- 38 Ekenäs brunn
- 39 Ekenäs
- 40 Bokenäs
- 41 Värnanäs
- 42 Fornlämningar
- 43 Stuvsnäs
- 44 Strandängar

Torsås kommun

- 45 Fulvik, Örarevet
- 46 Gunnarstorp
- 47 Åds småskola
- 48 Djursvik
- 49 Ragnabo
- 50 Dalskärs camping
- 51 Bergkvara
- 52 Kärrabo och Skäppevik
- 53 Järnsida
- 54 Grisbäck
- 55 Södra kärr
- 56 Grämulla marker
- 57 Bröms

Kalmarsundsleden

Kalmarsundsleden är en lättframkomlig vandringsled som sträcker sig över kommuner i Kalmar län. Den börjar vid kommungränsen i närheten av Haraldsmåla, passerar genom Kalmar kommun och avslutas i Bröms i södra Torsås kommun. Leden är cirka 120 km lång och går fram på skogsstigar, gamla landsvägar, järnvägsbanvallar, byvägar och kustridarevägar.

Det finns vindskydd och grillplatser att göra upp eld på flera ställen längs leden. Dessa kommer att finnas utsatta på kartorna liksom de toaletter och camping- och badplatser som finns längs leden.

Naturen längs leden är mycket vacker och det finns möjligheter att få uppleva flera av Kalmarsundsområdets varierande natur- och kulturmiljöer. Det finns gott om kulturlämningar längs leden. Gamla torpgrunder, rösen av olika slag, stenmurar och gamla fiskelägen är några exempel. Leden passerar även flera mindre samhällen och byar förutom Kalmar stad. Ett flertal badplatser finns längs vägen som Ljungnäs, Vita Sand och Fulvik.

Kalmar stad har gott om ställen som är värda ett besök som till exempel Kvarnholmen, Kalmar länsmuseum, stadsparken med Kalmar konstmuseum och Kalmar slott.

Kalmarsundsleden är egentligen en förlängning av den lite äldre Möreleden som går från Bottorp till Stuvénäs. Namnet Möreleden kommer därför att stå kvar tillsammans med Kalmarsundsleden.

Mörebygden söder om Kalmar stad som gett namn åt Möreleden är ett i det närmaste platt jordbrukslandskap. Även kuststräckan är så gott som platt.

När vi närmar oss Torsås kommun så möter vi en fantastiskt vacker skärgårdsmiljö som varar ända ner till Bröms längst i söder.

I Sverige har vi en sedvänja som kallas allemansrätten som ger oss rätt att gå i skogen och andra naturmarker och vatten. Tänk på att denna rätt också innebär skyldigheter. Läs därför igenom punkterna på nästa uppslag.

Ha en trevlig tur!

Allemansrätten

Den svenska allemansrätten ger oss möjlighet att fritt röra oss i skog och mark. En unik rättighet som också innehåller en rad skyldigheter, de flesta enkla och självklara.

För att behålla den frihet allemansrätten ger oss måste vi värna om våra växter och djur. Inte störa eller förstöra.

Följer vi nedanstående enkla regler kan även kommande generationer njuta av vår svenska natur.

Tänk på att när leden passerar ett naturreservat så gäller de regler som finns uppsatta på respektive informationsskyltar.

Välkommen till Kalmarsundsleden!

Enligt allemansrätten får vi:

- ✓ Gå på mark som inte är tomt, plantering eller annan känslig mark som kan ta skada därav.
- ✓ Gå, cykla eller rida på enskild väg; motorfordon får framföras på enskild väg om inte ägaren förbjudit sådan trafik.
- ✓ Passera genom inhägnad betesmark om man inte skadar stängsel eller stör boskapen, glöm inte att stänga grindarna.
- ✓ Plocka vilda blommor, bär och svamp (som ej är fridlysta) på mark som inte är tomt eller plantering.
- ✓ Göra upp eld såvida inte risk för skogsbrand föreligger, tänk på att släcka elden ordentligt efteråt.
- ✓ Använda nedfallna kvistar och kvarlämnat ris som bränsle.
- ✓ Medföra hund. Under tiden 1 mars - 20 augusti ska hundar hållas kopplade i skog och mark.
- ✓ Gå i land. Tillfälligt förtöja båt och bada nästan överallt, utom vid tomt eller där särskilt tillträdesförbud råder, t.ex. vid säl eller fågelskyddsområden.
- ✓ Fiska fritt med spö och andra handredskap i Vänern, Vättern, Mälaren, Hjälmaren och Storsjön samt längs kusterna. Ett undantag är laxfiske vid Norrlandskusten. I alla andra vatten erfordras tillstånd. Kustfiske är också begränsat under vissa månader, läs lagen: Kustfiske är förbjudet under 1 mars - 31 maj.
- ✓ Tälta eller ställa upp husvagn under ett dygn, dock inte nära bebyggelse eller på mark som tar skada.

Enligt Allemansrätten får vi inte:

- ✗ Orsaka skadegörelse eller skräpa ner i naturen.
- ✗ Plocka eller gräva upp fridlysta växter.
- ✗ Utan lov färdas över tomt, plantering eller annan mark som kan ta skada.
- ✗ Göra upp eld om risk för brand föreligger. Elda på hällar och kala berg.
- ✗ Åka med motorfordon på annans mark så att skada uppstår eller på enskild väg, när ägaren förbjudit sådan trafik.
- ✗ Bryta grenar eller kvistar från träd och buskar eller ta näver, bark, löv, bast, ollon, nötter eller kåda från växande träd och buskar.
- ✗ Tälta längre än ett dygn eller för nära bebyggelse utan markägarens tillstånd.
- ✗ Låta hund okontrollerat gå lös så att djurlivet störs.
- ✗ Detsamma gäller för husvagn, som dessutom bara får ställas upp i anslutning till väg.
- ✗ Lägga till vid brygga eller bada vid strand som hör till tomt.

Glöm inte att allemansrätten också innehåller skyldigheter

Bild: Cecilia Johansson

Kalmar kommun

1 Haraldsmåla

På Haraldsmåla gård levde violinisten och kompositören Johan Helmich Roman i slutet av sin levnad. Han är känd bl.a. för att ha skrivit Drottningholmsmusiken till bröllopet mellan tronföljaren Adolf Fredrik och Lovisa Ulrika 1744. Johan Helmich Roman bodde på Haraldsmåla fram till sin död den 20 november 1758.

2 Näfra bro

Näfra bro är ett flera hundra år gammalt brofäste. Den nuvarande stenbron byggdes 1825 och togs ur bruk 1920 då landsvägen byggdes om och en ny bro anlades alldeles bredvid.

Några hundra meter söder om bron står en milsten. Enligt 1734-års gästgiverilag skulle det finnas en milsten vid varje halvmil och fjärdingsväg.

3 Hästenäs

Under större delen av 1800-talet fanns flera skeppsvarv längs kusten. I Hästenäs låg ett av dessa väl skyddat innanför Horsö. Hors är det fornnordiska namnet för häst (jmf. engelskans "horse"). Hästenäs var också en viktig utskeppningshamn för ved och virke.

4 Slakmöre skola

Slakmöre skola byggdes år 1876 och fungerade som skola ända fram till 1965. Numera är detta Slakmöre bygdegård och drivs av traktens intresseförening.

5 Snäckö hamn

Här finns gott om fornlämningar från stenålder och ända fram till historisk tid.

På ön Snäckö ligger ett stort bronsåldersröse, som också har fungerat som sjömarke och fyrbåksplats. Namnet kan leda tankarna till det fornnordiska

namnet för krigsskepp som kallades "snäcka". Det kan här ha funnits en medeltida hamn för ledungskeppen som var den tidens krigsskepp. Under sen medeltid grundades ett kronovarv på Snäckö och det finns fortfarande rester kvar efter varvet på den norra sidan av ön.

6 Ljungnäs

Vägen till Ljungnäs kantas av kraftiga och vällagda stenmurar. Odlingslandskapet är indelat i små åkrar, och så har landskapet sett ut sedan 1800-talet. Ljungnäs by är känd sedan 1336, men trakten har varit bebodd sedan bronsåldern. Vid byvägen ligger tre bronsåldersrösen. Här ligger också gamla mangårdsbyggnader, och vid en av dessa på den södra sidan av vägen står en loftbod. Loftboden är en mycket gammal form av uthus.

På vägen ut till Nötö passerar du Ljungnäs villan. Här låg tidigare en gård och av den återstår de två magasinerna

nere vid stranden. Villan byggdes som sommarresidens åt ryttmästare Birger Jeansson, medlem av den inflytelserika kalmarsläkten. Ljungnäs varv låg där badplatsen finns idag. Här byggdes fartyg fram till 1870-talet. Det var förhållandevis stora fartyg, som briggen Sigrید på 254 nettoton.

7 Torpet Espenäs

Vid Lillö passerar man flera husgrunder, jordkällare mm. Dessa utgör resterna av torpet Espenäs som tillhörde Törnerums gård. Torpet var bebott fram till sekelskiftet 1900.

Vid Klumpudden ligger också en fin badvik.

Torpet Espenäs

Ljungnäs villan

Björnö slott

8 Martängsbacken och Fördärvsgölen

Leden fortsätter över vackra hagmarker. Strax före hängbron över Ryssbyån ligger en vacker glänta som kallas Martängsbacken. Här låg torpet Hassö en gång i tiden.

Den lilla utvidgningen av ån nedströms bron kallas "Fördärvsgölen". Namnet lär härstamma från ett krutbruk som anses ha legat här på 1500-talet. Bruket ska ha försett den svenska hären med krut under kriget mot Sigismund år 1559.

9 Rastplats

En rastplats med vindskydd, eldstad, soptunna och toalett.

10 Varggrop

Vargflockarna kunde bestå av upp till 30 djur på mitten 1800-talet. Vargen hotade tamboskapen och fångades därför i dessa så kallade varggropar.

11 Torpet Surbrunn

Norr om torpet ligger källan som det har fått sitt namn av. Här hämtades förr färskvatten till skutorna vid Revsudden och Drag.

12 Björnö

Björnö är en storgård med medeltida anor som har varit säte för flera adelsläkter. Ulfenklou och Posse är ett par av dem. Posse ägde också Stävlö gård. På Skeppsholmen ligger ett tegelbruk som grundades av major Ulfenklou på 1700-talet.

På Björnö finns också ett naturreservat med stora ekhagar och en artrik flora.

13 Åbyån

Oxhagsbron är en gammal stenbro över Åbyån som under medeltiden var en viktig transportled in i socknen. Ån var farbar åtminstone fram till Åby kyrka där man gjort fynd från järnåldern.

Stävlö slott

14 Rafshagens camping

Här finns camping och sommartid även kiosk, badplats, hundbad och toaletter.

15 Stävlö herrgård

Stävlö är ett av 1800-talets mest excentriskaste byggen, ritat av byggherren Carl Otto Posse själv. Det stod färdigt 1860 och har släkten Posses vapen som mönster. Mittpartiet på slottet är fyra våningar högt, och varje parti blir en våning lägre och slutar med en envånings ändpaviljong på vardera sida. Avtrappningarna, liksom mittpartiets fronton pryds av snirklande voluter. De spikraka vägarna i området är också anlagda av Posse.

16 Horsö-Värnsnäs naturreservat

Horsö har varit säteri sen 1580-talet och har ägts av flera adelssläkter som var de enda som fick äga säterier. I dag finns få spår kvar av det gamla säteriet och området är numera en vacker naturbetesmark med en artrik flora och insektsfauna.

17 Sörö ström

Det har legat en bro över strömmen. Man vet inte riktigt var. Här skedde en olycka 1725 då en postvagn körde av bron och en dam vid namn Christina Zaltzarr förolyckades. Hur det gick för kusken förtäljer inte historien.

18 Värnsnäs

Leden passerar genom en barrskog och går förbi Värnsnäs. Här ligger en fri luftsgård med toalett och vatten. Längre ut på udden ligger en badplats och ett motionsspår.

19 Kalmar golfbana

Kalmar golfbana ligger vid Kläckebergaviken och består av två stycken 18-hålsbanor. Den äldre banan stod klar med 18 hål 1966 efter att ha varit 9-hålsbana sedan 1950. Den nyare banan invigdes 1992.

20 Svensknabben, Svinö m.m

Nu har vi kommit in i Kalmar stad och passerar Björkudden, Bergavik och Svensknabben. På Svensknabben ligger Villa Solbacken som medlemmar ur familjen Jeansson lät bygga. Det stod färdigt 1902 och byggdes om till nuvarande utseende 1915-16.

Svinö naturreservat ligger strax söder om Svensknabben och är ett viktigt ströv- och naturområde. Här finns badplats samt även ett hundbad. Ön ligger delvis under Ölandsbron.

21 Ängö

Ängö ligger stax norr om Kvarnholmen. Hit flyttade de fiskare som tvingades bort från Kvarnholmen när Kalmar stad flyttade dit på mitten av 1600-talet. Även varvstimmermän och sjömän bosatte sig här i vad som blev Kalmars tidigaste arbetarområde. Ön fick broförbindelse med Kvarnholmen 1878

och då började man bygga hyreshus. I dag är Ängö en pittoresk blandning av små stugor, villor i snickeristil och höga flerbostadshus.

22 Kvarnholmen

1640 beslutar regeringen att Kalmar skall flytta till Kvarnholmen. Det diskuteras även att slottet skall flytta till nuvarande Laboratoriehölen. Omkring 1650 genomförs beslutet. Slottet står däremot fortfarande kvar på sin ursprungliga plats.

Kvarnholmen räknas fortfarande som stadens centrum och har flera gågator med affärer. Här ligger domkyrkan som började byggas 1660 och invigdes 1682. Helt klar stod den 1703.

På Kvarnholmen finns också rådhuset, stadshotellet och Kattrumpan med badplats. Här ligger också Kalmar hamn och Sylvanderparken med utsikt mot slottet.

23 Kalmar slott och Stadsparken

Slottet ligger vid Slottsviken där det medeltida Kalmar hamn en gång låg. Det uppfördes någon gång på 1100-talet och fick sitt nuvarande utseende på 1500-talet då Gustav Vasa, Erik XIV och Johan III byggde om medeltidsborgen till ett renässanspalats som var inrett enligt kontinental stil.

Slottet benämndes Kalmar nyckel på grund av sitt strategiska läge.

Fågelskådare kan, om kikaren riktas mot det översta tornet, få se pilgrimsfalken sitta där med sitt byte.

Stadsparken ligger i nära anslutning till slottet. Den invigdes 1880 på initiativ av Johan Jeansson. Här fanns fram till

1600-talet Kalmar hamn. Stadsparken har karaktären av en romantisk, engelsk park, där naturen har varit förebild vid utformningen. Ett rikt innehåll av träd och buskar ger parken omväxlande öppna och slutna rum. Här finns ljusa och skuggiga partier som är typiska för den engelska parkstilen. 1985 blev parken utnämnd till Sveriges vackraste stadspark.

24 Fiskehamnen

Fiskehamnen ligger i anslutning till det som tidigare var ett genuint fiskeläge vid Stensö. Nu har större villor uppförts och det som är kvar är själva hamnen som idag fungerar som småbåtshamn.

Det finns betydligt mer att skriva om Kalmar stad. Mer information går att få från turistinformationen.

25 Skärgårdsparken och Kalmar däme

Skärgårdsparken utmed Västra sjön är ett friluftsområde med en varierad natur och natursköna stigar längs kusten, genom skog och hagmark samt ett par höjder med vacker utsikt över skärgården. Här står friluftsliv och rekreation i fokus men också god tillgänglighet, utepedagogik, naturlek och biologisk mångfald. Tack vare områdets rika natur och fågelliv är området populärt bland fågelskådare och vandrare.

Området är till för alla som vill njuta av natur och friluftsliv och du kan möta såväl MTB-cyklisterna som ryttare till häst. En del av Skärgårdsparken utgörs av Kalmar Däme, en våtmarkspark som anlades 1996 för att reducera utsläppen av urea från Kalmar flygplats. Urea används för att hålla landningsbanorna isfria på vintern. Ett resultat av våtmarken har blivit en relativt unik naturmiljö med ett rikt fågelliv. Flera arter av sim- och vadarfåglar trivs här, exempelvis samlas stora mängder grågäss och tofsvipan och

häckar på platsen. På vintern dyker ofta varfågeln upp och vissa år finns även skäggmesen här. Pungmes och rördrom har setts i området. Andra exempel på arter som går att finna är vattenrall, brun kärrhök, rosenfink, rörsångare och sävsparv. Kalmartrakten lär också vara det hägertätaste området i landet.

26 Dunö

Dunö är ett relativt nytt villaområde nära vattnet utanför Kalmar. Strax innan Dunö viker leden av in på stora och vackra naturbetesmarker. Här finns ekhagar med gott om gamla och vidkroniga ekar. Här blommar vitsippor och blåsippor i mängder. Blåsuga finns det gott om och här går det att se den i andra färger än blå. Även gökärt, gullviva och violer färgar landskapet. Längs vattnet finns välbetade strandängar där finns möjlighet att se strandnål och gulkämpar. Därefter följer ett omväxlande jordbrukslandskap innan leden passerar Hossmo. Dessa marker lämpar sig dock inte för cykling eftersom det finns betesdjur där.

Naturbetesmarker utanför Dunö

Hossmo kyrka

27 Hossmo kyrka och by

I Kalmar kommun finns flera gamla fästningskyrkor. När Hossmo säteri är passerat kommer en av kyrkorna, nämligen Hossmo kyrka. Den byggdes ursprungligen på 1100-talet. Tornet byggdes senare. På 1200-talet lades en våning till.

Säteriet bildades på 1600-talet och samtliga gårdar i östra Hossmo slogs ihop till en storgård. I västra Hossmo finns bara en gård kvar.

28 Hossmo station

Via cykelvägen passerar du Hossmo station. Den står fortfarande kvar bredvid banvallen som numera är cykelväg. Här byggdes ett stations-samhälle med villor på båda sidor om järnvägen i början av 1900-talet.

Efter Hossmo kommer Binga och där finns en samling av gamla ryggås- och parstugor. Sedan kommer en gammal stenbro som leder över Ljungbyån.

Efter bron ligger gården Stora Binga.

Ljungbyån har varit en transportled sedan förhistorisk tid och ån kantas av fornlämningar från både järnåldern och medeltiden. Trakten lär ha varit en viktig handelsplats. Längre nedströms ån ligger stora stenblock som kan ha varit spärr för ovälkomna fartyg. Denna plats kallas Spakenör.

Det har funnits flera näringar här under historisk tid. Färgeri, mjölkvarnar, såg, sockerbruk, salpeterlador för tillverkning av svartkrut och garveri har legat längs ån. Färgeriet lades ned så sent som 1880.

Efter att ha passerat golfbanan i Stora Binga kommer man till ett jordbrukslandskap med åkrar och en del skogsplanteringar. Leden går här förbi byarna Ljungbylund och Mellanmon.

29 Bottorp - Möreleden

Här börjar också Möreleden som går tillsammans med Kalmarsundsleden till Stuvénäs.

Bottorp består av tre relativt stora gårdar. Två av dem är Andragården och Södragården. Storagården ligger lite längre västerut ute på slätten. Detta var sätesgård för släkten Bagge under 1400-talet.

Området är rikt på fornlämningar. Oxhagen som leden passerar strax söder om byn är ett exempel. Här ligger ett gravfält från äldre järnåldern.

Kusten här består av vidsträckta strandängar som är av riksintresse för naturvård på grund av sitt rika fågelliv och flora. Området är därför ett populärt tillhåll för traktens fågelskådare. Förutom ett stort antal vadare och simfåglar längs strandängarna så har det rapporterats både sommargylling och härfågel i områdets skogslundar.

Södragården i Bottorp närmast.
Storagården syns till vänster i bild

30 Från Hagbyhamn till Vita Sand

I äldre tider kallades platsen Hassehamn. Numera är Hagbyhamn ett stugbyområde. Tidigare fraktades skogsprodukter, utsäde, spannmål och gödningsämnen härifrån. Varorna lastades på pråmar och kördes ut till fartyg som låg på redan vid Boskär, Hästkär och Själagrundet. Vid stugbyns norra ände finns flera rösen och några resta stenar. Rösen gick delvis åt när Hamnen byggdes ut på 1840-talet.

Längre söderut längs strandremsan ligger Rosenius Hage som är en omtyckt badplats.

Vita sand är ett fritids- och stugområde. Här finns ett av Kalmarkustens finaste bad med långgrund sandstrand. Det finns en campingplats och sommartid finns även tillgång till kiosk.

31 Norra Hagby fiskeläge

Detta fiskeläge byggdes upp av Robert Andersson i början av 1930-talet med inriktning mot ålfiske med bottengarn.

32 Sandvik

Sandvik har varit rekreations- och badplats sedan 1930-talet då också fritidsstugeområdet började byggas.

33 34 Kolboda och Lovers

Innan Kolboda finns en liten badplats. I Hagbyåns mynning lär den helige Sigfrid ha stigit i land för att kristna människor i området. Platsen heter därför S:t Sigfrids hamn. Strax norr om Lovers bro låg S:t Sigfrids kapell som revs 1541. Området har varit ett mindre industriellt centrum med en tändsticksfabrik, Lovers alunbruk samt Kolboda varv. Resterna av alunbruket syns fortfarande som röda högar och kallas Rödfyren.

35 Hagby Kyrka

Hagby kyrka är en av Sveriges åtta så kallade rundkyrkor. Den byggdes omkring 1200 och är en av de bäst bevarade. Kyrkan byggdes som försvarskyrka med flera fönstergluggar halvägs upp på väggen och gångar inne i murarna.

36 Bjursnäs

Här ligger en vacker beteshage. Bjursnäs bygdegård ligger i anslutning till denna. I hagen väster om bygdegården ligger ett gravfält. När hagen är passerad kommer den så kallade Kungseken.

37 Igelösa hättেকvarn

Denna kvarn byggdes i Olsbo på 1700-talet. 1863 flyttades den till sin nuvarande plats i Igelösa. Den var i bruk fram till 1910. Efter att ha fått förfalla har kvarnen renoverats.

38 Ekenäs brunn

Ekenäs brunn eller Källan som platsen också kallas var en brunns- och badinrättning som öppnades 1870. Här fanns både hotell, varm- och kallvattenbad och gyttjebad. Idag står endast den lilla sexkantiga byggnad som döljer brunnen kvar. I övrigt finns endast husgrunderna kvar.

39 Ekenäs

Ekenäs är ett sjöfartssamhälle som började växa fram runt 1840. Här har funnits skeppsvarv sen 1840 och de som bosatte sig här var främst sjöfolk. Längst nere vid vändplatsen står ett hamnmagasin som flyttades dit på 1870-talet. Det har haft olika funktion genom tiden och ägs nu av Södermöre hembygdsförening.

40 Bokenäs

Här bodde från 1921 och några årtionden framåt den världskände zoologen Bengt Berg. Framförallt fåglar var hans specialitet. Han var dessutom författare, konservator och fotograf. Han producerade flera uppmärksammade verk om djurlivet i Sverige, Centralafrika och Indien. Vid denna tid hade grågåsen minskat kraftigt i Sverige och Bengt Berg lät då föda upp sådana här. Det var också här som Bengt Berg introducerade kanadagåsen i Sverige.

Runt Bokenäs ligger ett lövskogsområde som främst domineras av bok och ek. En del av dessa boklundar bildar Bokenäs naturreservat som utgör en del av Värnanäs gods.

41 Värnanäs

Värnanäs ägor börjar strax efter att man passerat Ekenäs. Det är en av Smålands största gårdar. Området har varit relativt tätbefolkat sedan medeltiden. Drottning Margareta ägde en gård här i slutet av 1300-talet. Vid gamla E22 låg norra och södra Värnaby som på 1500-talet hade 21 gårdar. Värnanäs utgjorde två gårdar och en kvarn vid denna tid.

På slutet av 1400-talet ägdes båda gårdarna troligen av Sten Sture den äldre. Gustav Vasa var den som ombildade Värnanäs till en storgård. Södra Värnaby och Stuvén lades till gården. 1645 blev Axel Oxenstierna greve av Södra Møre. Han köpte in Värnanäs gods och lade under sig Värnaby gods med flera gårdar.

Det finns flera fornlämningar i bygden från stenålder fram till historisk tid. Här finns även några naturreservat. Dels Bokenäs, som nämnts tidigare, samt Värnanäs skärgårds naturreservat som

bland annat innefattar ett sälskyddsområde. I Värnanäs finns ett par vackra strandängar och flera ekhagar, boklundar m.m. Värnanäs gods hyser många mycket gamla träd, framförallt ekar.

Vi ska bita oss fast i Värnanäs lite till. I slutet av 1700-talet köptes Värnanäs av Carl Råbergh Mannerskantz. Han lät, bland annat, bygga en ny mangårdsbyggnad som han omgärdade med en engelsk park.

I dag förs traditionen vidare av Lennart Östersten som köpte gården 1993. Östersten har renoverat fastigheterna och ägorna för i runda tal 84 miljoner kronor sedan han tillträdde.

Efter Värnanäs går färden utmed en gammal ekallé som en gång i tiden varit landsväg. Nuvarande landsväg som nu kallas "gamla E22", byggdes 1926.

42 Fornlämningar

Mellan Värnanäs och Stuvenäs ligger flera gravfält, kultplatser, tjärdalar mm. Området har som sagt en lång tradition av mänsklig aktivitet.

43 Stuvenäs

Stuvenäs är i dag ett populärt gästgiveri och konferensställe. Strax söder om konferensbyggnaden ligger ett stort bronsåldersröse som kallas "Blårör".

Gården är känd sedan 1545 då Jon Firsze som tidigare var traktens länsman började bygga upp hemmanet. 1554 lades Stuvenäs till Värnanäs på Gustav Vasas order. På 1800-talet beboddes Stuvenäs av Majorskan Beate Silfversparre och hennes döttrar.

På åkern utanför Stuvenäs står kommunens förmodligen grövsta träd. En ek med en omkrets över 9,5 meter.

Svartö är en ö utanför Stuvenäs. Här ligger den "Holländska kyrkogården". På 1670-talet befann sig Sverige i krig med Danmark och Holland. Fien-dens flottor gjorde flera misslyckade landstigningsförsök längs kusten. Den Holländska flottan drabbades av pesten och 40 holländare ska därför ligga begravda på Svartö.

44 Strandängar

Efter Stuvenäs går färden över vackra strandängar innan vandringsleden når Torsås kommun.

Torsås kommun

45 Fulvik, Örarevet

Kalmarsundsleden går längs kusten i Torsås kommun med början vid Fulvik. Fulvik är, trots namnet, en vacker badplats med sandstrand. Härifrån kan man göra en avstickare ut på Örarevets naturreservat. Örarevet är en två kilometer lång rullstensås som skjuter ut i Kalmarsund. Området är säregnet med enbuskvegetation, sällsynta växter och ett rikt fågelliv.

46 Gunnarstorp

Från parkeringsplatsen går vandringsleden söderut genom lilla bygatan och viker sedan in i hagmarkerna i Gunnarstorp. Nere vid sjöbodarna i Gunnarstorp ligger "Båtastan" som är ett inhägnat område som även rymmer sjöbodar och garnhagar. Det har en tandad strandstruktur med över 20 båtplatser eller kåsor och är en av de bäst bevarade anläggningarna av sitt slag.

47 Åds småskola

Leden följer sjökanten ett stycke och kommer därefter upp på den belagda vägen mot Djursvik vid Åds före detta småskola. Före centraliseringen fanns dylika små skolhus på många ställen i landet.

48 Djursvik

Ungefär fyra kilometer från Fulvik kommer Bruatorpsån och då är du framme vid Djursvik. Djursvik är en gammal last- och varvsplats och var den största orten för skeppsbyggnad på sydostkusten.

Här byggdes och reparerades segelskutor fram till 1949. I de fina bostadshusen bodde träpatroner, skeppare och annat sjöfolk.

Djursvik är fortfarande en omtyckt bostadsort. Här finns även en liten badplats.

Fulvik
Foto: Visit Torsås

49 Ragnabo

Längs fågelrika vikar kommer vi så fram till Ragnabo.

50 Dalskärs camping

I Bergkvara kommer man först till Enebacken och Dalskärs camping. Vid campingen finns kiosk, övernattningsstugor, toaletter, cykeluthyrning mm. På Saltskär låg ett båtbyggeri och en liten fiskhamn en gång i tiden.

51 Bergkvara

Bergkvara är känt för sina gamla sjöfartstraditioner. Här finns en gammal men än i dag fungerande gästhamn. På 1800-talet hade Bergkvara sin storhetstid med en av landets största segelflottor. Bebyggelsen från den tiden finns till en del kvar och representeras av de vackra handelsgårdarna och skepparstugorna. Är du nyfiken och vill veta mer är ett tips att besöka Sjöfartsmuseet. Strax söder om Bergkvara ligger Badudden - en badplats i vacker miljö.

52 Kärrabo och Skäppevik

Utanför Kärrabo består kusten av vidsträckta strandängar som är kända för sitt rika fågelliv. I området finns en rund udde med tre mindre piggar som heter Treskär. Där står ett fågeltorn med en mycket vacker utsikt över strandängarna.

Skäppevik är ett stugområde som ligger cirka 4 kilometer söder om Bergkvara. Här finns camping, badplats, kiosk och servering m.m.

53 Järnsida

Järnsida är ett annat stugområde med badplats. I en skogsdunge finns ett mäktigt bronsåldersröse och längs strandkanten finns resterna av ett skyttevärn från 1600-talet.

54 Grisbäck

Vid sjöbodarna finns tydliga lämningar av skyttevärn. Området har flera gånger ödelagts av stridigheter mellan främst svenskar och danskar. Grisbäck är ett gammalt ålfiskeläger som till stor del har bevarat en ålderdomlig karaktär. I Grisbäcks by bodde rådsherrarna i samband med mötet mellan Gustav Vasa och Christian III 1541. I området finns också en gammal väderkvarn. Vid udden finns en rastplats med vindskydd och grillplats.

55 Södra Kärr

Ett vackert stugområde som numera till stor del består av permanentboende. I östra delen ligger Nötholmen med badplats.

56 Grämulla marker

Här passerar leden en vacker hage. På udden ligger en gammal hamn- och varvsplats. En metallplatta på marken påminner om att Heliga Birgittas stoft fördes iland här.

57 Bröms

Brömsebacken utgjorde förr gräns mellan Sverige och Danmark. Numera är det gräns mellan Småland och Blekinge. På Blekingesidan finns resterna av Brömsehus med borgplan och vallgrav. På marken sydost om borgen ägde kungamötet mellan Christian III och Gustav Vasa rum i september 1541. Från Brömsehus går en stig fram till fredsstenen. Cirka 300 meter från stenen finns en rastplats. Vid gården intill stenen finns en gårdsbutik.

Bröms
Foto: Visit Torsås

Naturen längs Kalmarsundsleden

Kuststräckan som Kalmarsundsleden passerar har en varierad naturmiljö med ett rikt växt- och djurliv. Urberget täcks av sandsten, vilket ger ett mycket flackt landskap utan de uppstickande, kala hållar som är vanliga i norra Kalmar län och Blekinge. Längs kusten finns därför stora områden med strandängar, som när de betas får en lågvuxen och artrik vegetation som är gynnsam bland annat för vadarfåglar. Obetade strandängar får en högvuxen vegetation med vass, havssäv och den för trakten karakteristiska strandtågen.

Flera hundra arter av insekter, lavar och svampar är beroende av gamla ekar och Kalmarsundskusten tillhör de mest gammeleksrika områdena i landet. En död ek fortsätter att vara hemvist åt ett stort antal arter under mycket lång tid och det är därför viktigt att döda träd och grenar inte städas bort från skogar och hagar.

Även om grundförutsättningarna är ganska lika längs hela Kalmarsundskusten varierar naturen en hel del.

Klubbpröad bastardsvärmare

I Kalmar kommun kommer du direkt in i ett rikt jordbrukslandskap. Här finns gott om artrika ängs- och betesmarker. Kattfot, jungfrulin och andra arter finns på flera platser i området. Betesmarkerna vid Hultsby hyser relativt stora mängder Adam och Eva och grönvit nattviol.

I Ljungnäs, Törnerums och Skäggenäs kuststräckor har inlandsisen lämnat spår i form av randmoräner och rullstensåsar. Här kan det gå att se silltrut och flera arter vadare. Fiskgjuse och havsörn är relativt vanliga längs hela Kalmar kommuns kuststräcka. I Skäggenäs finns reservatet Lindö med ett stort antal hamlade träd, framförallt lind. Till dessa finns ett stort antal insekter knutna. Kamklobagge, lövvårtbitare, ljusribbat och leverfärgat ängsfly m.m.

I Kalmar kommun finns fem av Sveriges sju arter bastardsvärmare och man har stor chans att stöta på samtliga längs leden. Sexfläckig, bredbrämad, liten och klubbsprötad bastardsvärmare (se bild) samt metallvingesvärmare hör till de arter som är möjliga kan få se.

I Björnö naturreservat finns flera ekhagar med gamla träd och därtill hörande insektsarter som till exempel läderbagge. Här kan man också få se ortolansparv.

Typiskt för kuststräckan norr om Kalmar stad är utskjutande moränryggar som fortsätter ut i havet i en moränskärgård. Horsö-Värnsnäs är ett fint exempel på detta. Här finns gott om mycket gamla ekar, framförallt på Värnsnäs.

Flera sällsynta skalbaggsarter och lavar lever i och på dessa ekar. Området hyser också ett rikt fågelliv med bland annat vattenrall, höksångare, ängshök, lärkfalk med mera.

Söder om Kalmar stad är kustlinjen något mer flack. Här passerar man relativt stora strandängar och flera trädbevuxna beteshagar. I Vassmolösa och Hagby möts Nybroåsen och Ljungbyåsen. Detta varvas med löv- och barrskogspartier fram till Värnanäs. Där kantas stränderna till stora delar av lövskog med framförallt bok och ek.

Utanför Värnanäs finns även ett säl-skyddsområde med stora möjligheter att få se säl. Flera fågelarter som skräntärna, småtärna och fiskgjuse besöker regelbundet fjärdarna.

Efter Värnanäs kommer man till Stuvénäs. Därefter passerar ytterligare en vacker strandäng innan man kommer in i Torsås kommun.

Även i Torsås kommun består kusten av en sandstensbaserad moränskärgård på en berggrund av sandsten.

Örarevet är en rullstensås som går som en smal udde ett par kilometer i havet. Den är tallskogsbevuxen i norr och enbuskbeväxt hedmark med klapperstensstränder i söder.

Kustavsnittet består av stora och relativt artrika strandängar. Grönvit nattviol, bockrot, ögontröst, klöverärt

och kustarun är vanligt förekommande. Det finns även vildlin och dvärgarun på några platser. Fågellivet är rikligt och samtliga omnämnda fågelarter finns också längs Torsåskusten.

Utanför Söderåkra, Ragnabo och Laduryd finns bokskogar som anses skyddsvärda. I fältskiktet här kan man träffa på skogsstarr som är relativt sällsynt i Småland. Kartfjärilen får väl betraktas som etablerad i Torsås numera och den har även letat sig in i Kalmar kommun.

Klöverärt vid Påbonäs

Lite att tänka på när man långvandrar

Ta rejäla raster på 10-15 minuter varje timma.

Ta på väl ingångna skor, kängor eller stövlar. Är du osäker kan du sätta på en häfta eller ett plåster för att skydda mot skavsår. Medtag gärna vid längre turer regnkläder, sittunderlägg, matsäck, gott om vätska att dricka, badkläder, soppåse, kompass och visselpipa om du skulle gå vilse.

En kikare och en kamera är inte fel. Dessutom är det bra att ta med kartor över Kalmar kommun och Torsås kommun som komplement till broschyren.

Du behöver inte som Tummeliten ta på sjumilastövlarna när du ska ut på vandring. Däremot bör du ha rejäla och väl ingångna skor eller kängor på fötterna.

Bild: Cecilia Johansson

Övrigt

Denna broschyr ingår i ett samarbete som innefattar Kalmarsundsleden i Kalmar och Torsås.

Längs leden finns skyltar där föreningar och företag kan annonsera fritt. I Kalmar kommun finns livsmedelsaffärer i Rockneby, Läckeby, Lindsdal, Smedby, Trekanten, Kalmar, Rinkabyholm, Ljungbyholm, Vassmolösa och Påryd. I Torsås kommun finns detsamma i Söderåkra, Torsås, Gullabo och Bergkvara.

Övernattningsställen, camping- och badplatser finns utmärkta på kartan. Så även vindskydd, grillplatser och toaletter. Mer information finns på informations-tavlor utmed leden. Det finns mycket att se och upptäcka i Kalmar och Torsås kommun.

Mer detaljerad information och fler tips på utflyktsmål, cykel- och vandringsleder samt nedladdningbara broschyrer och kartor hittar du på;

- naturkartan.se
- kalmar.se/friluftsliv
- hembygd.se/kalmar
- visittorsas.se/broschyrer

På sommaren kan man ta med cykeln på den så kallade cykelfärjan som då går mellan Kalmar och Öland. Titta gärna på denna hemsida också oland.se/cykla

Kalmarsundsleden sköts av Kalmar kommun eller av Torsås kommun, telefon för frågor eller felanmälan:

Kalmar

Telefon: 010-352 00 00

E-post: kommun@kalmar.se

Torsås

Telefon: 010-353 31 00

E-post: turistbyran@torsas.se

Stora delar av Kalmarsunds kust består av vidsträckt strandängar.

Stadsparken i Kalmar kan vara en färgstark upplevelse på hösten

Örarevet i Torsås kommun är alltid värt ett besök

Kalmar kommun

**Torsås
kommun**

Europeiska jordbruksfonden för
landsbygdsutveckling: Europa
investerar i landsbygdsområden